

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai

2024-01-12 Nr. 3

TAIS

23-18901

DĖL PROJEKTO TAIS 23-18901

Išnagrinėję Teisės aktų projektų sistemoje TAIS paskelbtą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. lapkričio 7 d. įsakymo Nr. 540 „Dėl paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo projektą (toliau – projektas), teikiame pastabas.

Projekte ir juo keičiamame dokumente vartojami terminai „vandentakis“, „melioracijos griovys“ ir „sureguliuotas upės ruožas“ sukelia dviprasmybes, pvz. ar projekto 2 punkte nurodyta išlyga į apsaugos zoną įtraukti visą sureguliuoto upės ruožo šlaito plotą yra taikoma tik sureguliuotam upės ruožui. Jei taip, kodėl ši nuostata netaikoma kitiems vandentakiams, pvz. melioracijos grioviui.

Kyla pagrįstų abejonių dėl projektu siekiamų aplinkosauginių tikslų įgyvendinimo sėkmės, nes miestuose ir miesteliuose apsaugos juosta mažinama nuo 50 m iki 10 m. Remiantis viešai skelbiamais duomenimis, tik 43 % namų ūkių naudojami centralizuota nuotekų surinkimo ir valymo sistema. Reiškia, 57 % namų ūkių nuotekas tvarko individualiai. Lietuvoje neskelbiami duomenys apie iš individualių tvarkymo įrenginių išleidžiamų nuotekų išvalymo kokybę, individualių įrenginių techninės priežiūros rezultatus ir įrenginių atitikimą projektiniams reikalavimams, todėl trūksta duomenų ir skaičiavimų pagrindžiančių, kad galimai planuojamame užstatyti 40 m ruože miesteliuose nuotekų išvalymo techninės galimybės leistų apsaugos juostą mažinti nuo 50 m iki 10 m. Remiantis 2009 m. Aplinkos apsaugos agentūros projekto „Priemonių vandensaugos tikslams siekti galimybių studijos“ 9 dalimi (toliau - studija), vieno iš eutrofikaciją sukeliančių maistmedžiagių - fosforo pagrindinis šaltinis yra nepakankamai išvalytos arba nevalytos nuotekos. Studijos autoriai pažymi, kad žemės ūkio veikla nėra reikšmingas fosforo šaltinis, nes fosforas išsiplauna mažai ir gamtinės žalos nedaro (Tyrimų rezultatai rodo, kad pagrindinė dalis gaunamo fosforo netenkama su derliumi 99,6 %). Pasak studijos autorių, fosforo išplovimą labiau sąlygoja baseino reljefas. Apibendrinant, plečiant zonas neurbanizuotose teritorijose ir mažinant jas miesteliuose, kuriami dvigubi standartai ir kyla pagrįstų abejonių, ar šiuo projektu siekiama aplinkosauginių tikslų.

Taigi, su apsauginėmis juostomis bandoma spręsti tik azoto taršos problemas, kurios gali būti sprendžiamos kitais būdais – tikslusis tręšimas, tręšimas per lapus, mikrobiologinių produktų, kurie gali fiksuoti azotą iš oro, naudojimas. Studijos autorių nuomone, azoto išsiplovimą mažina lokalinis (dabar jis vadinamas tiksluoju) trąšų įterpimas, lokaliai įterpus trąšas, jų išsiplovimas sumažėja 25-30 %. Studijos autorių nuomone, neariminis žemės dirbimas yra tinkama aplinkosauginė priemonė, mažinanti azoto išplovimą iš dirvožemio. Informuojame, kad pagal Lietuvos įmonės atliktus skaičiavimus, naudojant tikslųjį tręšimą azotinių trąšų naudojimą galima sumažinti iki 13 % be derliaus nuostolio. Atsižvelgiant į mokslo ir technologijų pažangą, modernių metodų taikymas reikšmingai mažina paviršinio vandens taršos tikimybę. Panašių išvadų priėjo ir prieš porą metų Lenkijoje pristatytos

studijos autoriai. Tyrimą atlikęs konsorciumas – Kaimo ir žemės ūkio plėtros institutas (IRWiR PAN), Dirvožemio ir augalininkystės institutas (IUNG-PIB) ir Poznanės gyvybės mokslų universiteto Ekonomikos fakultetas (UPP) nustatė, kad Žaliojo kurso įgyvendinimas pilna apimtimi Lenkijos žemdirbių pajamas sumažintų 11 proc., derlius šalyje susitrauktų 13 proc., o pasėlių plotai sumažėtų 6 procentais. Tačiau kaip nurodo tyrimo autoriai, jeigu valstybė skatintų tiksliosios žemdirbystės ir skaitmeninių įrankių taikymą, neigiami padariniai būtų maždaug perpus mažesni – derlius mažėtų ne 13 proc., o 6 procentais.

Antikorupcinio vertinimo pažyma sudaryta dėl formalaus reikalavimo tokią pažymą užpildyti, tačiau daugelyje pažymos skilčių be analizės rašoma „Kriterijus nėra teisės akto projekto reglamentavimo dalykas“ arba pateikti abejotini teiginiai, kaip 2 lentelės punkto komentare „Teisės akto projekte nėra spragų ar nuostatų, leisiančių dviprasmiškai aiškinti ir taikyti teisės aktą“ kelia abejonių, nes projekto tekste yra dviprasmybių.

Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo pažymoje poveikis valstybės finansams įvertintas fragmentiškai – vertintos tik informacinių pranešimų siuntimo išlaidos. Atkreipiame jūsų dėmesį, kad apribojus galimybę disponuoti privačia nuosavybe, būtina teisės aktų nustatyta tvarka kompensacija. Studijos autoriai identifikuoja, kad apribojimai galimi tik numačius atitinkamą atlygį už veiklos apribojimą („Už žemės pavertimą nenaudojama, savininkams turi būti kompensuojama už prarastas pajamas ir mokama už tokių zonų priežiūrą“, žr. studijos 30 psl.) ir už tų juostų priežiūrą. Atkreipiame jūsų dėmesį, kad studijos autoriai, vertindami 2009 m. kainomis, apsauginių zonų įrengimo kaštus apskaičiavo: 1047 **Litai** /ha – 3474,72 **Litai** /ha. Kadangi žemės ūkio paskirties žemė nebebus tinkama naudoti pagal paskirtį, t. y. žemės ūkio produktų gamybai, svarstyтина peržiūrėti žemės mokesčio struktūrą ir neapmokestinti žemės mokesčiu tos nuosavybės dalies, kuri nenaudojama produkcijai gaminti ir vertei kurti. Apibendrinant, poveikio valstybės finansams vertinimas yra fragmentiškas ir taisytinas.

Poveikio aplinkai skiltyje pateikti teiginiai nepagrįsti duomenimis, todėl vertintini kaip projektų rengėjų nuomonė ar prielaidos.

Direktorė

Zita Varanavičienė